

Popkunst noorteka seintel

3.-7. juunini olid noortekeskuses töömahukad päevad kuuel EKA esimese kursuse graafika eriala tudengil. Juhuslikust kohtumisest alguse saanud kunstiprojekt muutis noortekeskuse piljardiruumi popiks ja muhupäraseks.

Noorte kunstnike pintsli tõmmetest ilmusid seintele erinevad popi idolid - Pamela Anderson, Elvis Presley, Borat ja teised; paljudel staaridel ka killuke Muhumaist mustrit man. Pühapäeval, 7. juunil toimus noortekeskuses tagasihoidlik näituse avamine - kohale olid kutsutud õppejõud ning ka muhu noored tulid kena kunsti kaema. Kõlama jäi mõte, et kunstiakadeemia ja noortekeskuse vahelist koostööd peaks jätkama. Muhu noortekeskus tänab kunstitudengeid Anna-Liisa Rajamarti, Gudrun Heamägi, Silvia Mallenet, Nora Särakut, Ats Nukki ja Liina Loperit! Suur aitäh!

EKA I kursuse kunstitudengid (vasakult): Silvia, Anna-Liisa, Liina, Nora, Ats. Pildilt puudub Gudrun, kes pidi kahjuks varem saarelt lahkuma.

Oma silm on kuningas! Tule ja vaata oma silmaga toredaid pilte! Vanust ei küsita! Raha ka mitte!

Külasema ja „Kodukootud“: kevad 2009

Külasema külaseltsingu ettevõtmised on sageli seotud mingi ajaloolise taustaga, et inimesi harida ja samas ka meelelahutust pakkuda.

Mais 1949 loodi kolhoos „Muhu Kalur“, mille asutamisest sai 2009. a aprillikuus 60 aastat. Mitmedki tol ajal lapseohtu, kuid tulevased kolhoosnikud mäletavad kolhoosi astumise koosolekut Külasema Leemeti elutoas. See oli 1949. a aprillis, kõigil meeles veel märtsiküüditamine. Külasema küla tuumikut 49. a küüditamine eriti ei puudutanud, küll aga oli küla peredesse võetud kasvatada lapsi teistest küladest, kus vanemad olid küüditatud. Selle päeva õhtul, kui kolhoosimoodustamise koosolek toimus, läksid peremehed koju tagasi üsna mornilt, nii palju tuli ju ühismajandi moodustamiseks raske tööga valmistatud või kasvatatud esemeid ja loomi muidu ära anda. Kodus ei pandud peale koosolekut õhtul tuldki enam põlema, nagu ka hiljem muudel põhjustel (pimendamise) kuni 1953. a märtsikuuni, kui suri suur juht Stalin.

Ühismajand (kolhoos) hakkas asuma mitmes külaperes: ühes rehalas olid lehmad, teises sead, kolmandas hobused. Hobused lõppesid kõige varem otsa, oleksid ehk nõudnud paremat sööki ja kohtlemist. Viimaks lasti veel

külavahelahti, et kiviaia äärest rohtu noriksid, kuid hobune on tark loom, tuleb ju koju tagasi. Nii juhtuski, et ühel ööl suri korraga kolm hobust erinevates peredes.

Oli oma rehalne ja oli kolhoosi oma. Omapere inimene ei tohtinud kolhoosiloomi toimetada, üks ikka kolhoosiloomade parema ninaesise pärast. Sellepärast käisid Leemeti Liina, Kingissepa Ida, Jaagu Liide ja Välja Juuli ikka võõrastest peredest; hea, et vahemaad väikesed ja lapsed sai ka veel kõrvalt ära kasvatada.

Kolhoosiesimehi sai mitmeid nähtud, olid kõik üsna mõnusad mehed, nagu Heino Kiik oma raamatus „Tondiõomaja“ kirjeldab. Just nii see asi oli. Mõni esimees pisteti küll vahelduseks kotti ka ja anti naha peale, aga asi läks edasi, ega kedagi sellepärast kohalt lahti tehtud. Kirjaoskusi ei olnud esimehe jaoks määrav, mõni ei teinud nõrgal ja tugeval tähel vahet (d, t), peasisi, et parteipilet taskus oli. Kolhoose pandi ka kokku ja lahku, kuidas parajasti vaja oli, nagu tänapäevalgi, kui vaja, siis reorganiseerime.

Tol ajal oli meres veel kala, nii et kalurikolhoos oli täitsa õigustatud. Mehed, ka pensionieas juba, kutsuti ikka veel kalapüügile, kui hooaeg lahti läks.

Naised pidid ise hakkama saama, nagu Muhu naine alati. Kui lüpsja haiglasse perelisa kätte saama läks, pandi vanem laps (15-aastane tüdruk) kolhoositalli lüpsi peale, et ema töökoht ikka säiliks. Ega siis praegusel ajal teisiti pole, muidu jääb ju töötuks. See 15-aastane tütarlaps sai oma elusihid lehmalaudast kätte küll: hiljem sai temast zootehnik. Aga sellises nooruses oli raske kogu laudajuhtimist kontrolli all hoida. Hea veel, et talu endine peremees (kolhoosis ju enam peremehi polnud) oli abivalmis mees (Ennu Reiu) ja käis ikka öösiti vaatamas, kuidas lehmadel läheb ja ega mõnda vasikat kuskilt oodata pole. 15-aastasel lüpsjal tuli aga vasikaski peremehe abiga vastu võtta.

Kolhoos tõi nii meeldivaid kui ka ebameeldivaid sündmusi. Elu oli ju päris lõbus, ainult vaesus muidugi alguses kimbutas ja talumehe süda valutas, kui mõni põllutükk üldse kargesse jäi või kui Külasema kiviaiad Kuivastu sadama ehituseks ära veeti. Küla keskel jäid kiviaiad küll õnneks puutumata. Paljud vanemad mehed ei läinud kunagi enam vaatama, kus siis nende varandus viidi või mis sellest sai, nii suur oli pettumus. Mõnel mehel jooksis aga töö

Järg lk 6.

Külasema võõrustas Kirna külaseltsi

Külasema külaseltsingul on käimas tihe kuu. Folkloorirühm on esinenud nii Muhu Muuseumis kui ka Leisis „Õlletooiril“. Kaluritepäeva puhul korraldati väike üllatusvisiit Võrkaiale vahva meestetantsuga. Kuu lõpul on veel oodata esinemisi Saaremaal.

10.-12. juulini väisasid Muhu saart Kirna külaelu edendajad Järvamaalt. Neid võõrustas Külasema külaseltsing. Külasema Sepa-Hansule jõudsid külalised 10. juuli õhtul, kus folkloorirühma „Kodukootud“ kapell ja tantsijad tervitasid saabujaid Külasema hümniga. Peeti maha ühine tutvumisõhtu. Mandirahvas ütles kohe, et külaelu edendavad nad küll hoolega, aga seesugust aktiivset taidluskollektiivi neil ei ole.

Laupäeval külastati ühiselt Hellamaa ja Põhjaranniku küla-keskust. Kirna rahvas sai ülevaate sellest, kuidas toimivad Muhus kaks erinevat külaseltsi mudelit: üks mittetulundusühinguna ja teine valla hallatava asutusena. Pisut piiluti ringi ka mujal Muhu saarel. Hea mulje jätsid külalistele Pädaste mõis ning Mäla kivilaud.

Sama päeva pealeõunal käidi ühiselt Muhu Muuseumis, kus Külasema folkloorirühm andis tunnipikkuse kontserdi muuseumi külastajatele. Seejärel istusid Külasema ja Kirna rahvas Vanatoal ühisel supilaual.

Õhtu lõppes vägeva „Mere peoga“ Oosaare rannas, millest võttis osa rahvast kogu Muhu saarelt. Lustakas pidu kestis varaste hommikutundideni.

Viimasel päeval käisid kauged külalised Rinsi kirikus. Siinkohal annan edasi nende tänusõnad Juta Peeglile, kelle ladus ja tore jutt kõigile külalistele väga hinge läks.

Praamile läksid külalised pisarsilmil. Kahju oli lahkuda. Täna armsa ja sooja vastuvõtu eest.

Irena Tarvis

Vanade muustrite päästmine

25. juuni Meie Maas kirjutab Vilma Rauniste Endla Püri nostalgialainest seinalinikute taaselustamisel lambanahkade töötlemise kõrvalt.

Lastekaitsepäev

Lastekaitsepäev langes kokku noorteka 4-aastase sünnipäevaga. Ilm oli super ja tegevust oli kõigile! Noori nappis, aga häid lapsi, keda kaitsta vaja, jagus küllaga.

Tänane kõiki, kes aitavad selle päeva lastele meelde jäävaks teha!

Arnek Grubnik

Muhu ANK juhataja

PS! Noortekeskuses on võimalik näha lastekaitsepäeval valminud joonistusi.

Lõpulaul

Surun oma põse vastu helesinist seinu...

naeratan ja meenutan, mis selja taha jääb.

Süda täis on üheaegselt rõõmu ja ka leina - igatsetud lahkumisehetk on lõpuks käes.

Ligi kümnend möödus sellest, kui me esmakordselt astusime majja, mis siis oli võõras veel.

Lilled pigistatud pihku, ema kannul vaikselt klassi astusime, nõnda algas koolitee.

Seda teed me nüüdseks käinud võrdlemisi pikalt.

Kui nüüd aastaid lugeda, siis elust enamgi kui pool.

Aeg on tõusta lendu, aga mäletada ikka kuivõrd tore oli oma saar ja oma kool.

Paljud kaunid mälestused kauaks meelde jäänud.

Nüüd ent peame lahknema ja leidma oma tee.

Tuleb maha jätta see, mis lähedaseks saanud...

Lõpp ei ole see, vaid algus, sestap läheme.

Veel kord surun põse vastu külma kiviseina - kes teab, millal jälle ja kas üldse seda näen?

Süda täis on korraga nii rõõmu kui ka leina - igatsetud lahkumisehetk on lõpuks käes.

Liina Tarvis

Kuhu väntad, Muhu haridus?

Muhu Põhikool

Juulikuu pole just parim aeg edasipürgijatele hariduse teemal õpetussõnade jagamiseks. Valdavalt on valik juba tehtud, sisseastumissagingi möödus ja koolid tühjad kui tondilossid, kuni sügiseni. Mitte nagu muudes maades kombeks, et just suvel puupüsti täis: õpitakse keeli, et uues asukohas ja keskkonnas üldse hakkama saada, kõikvõimalikud ettevalmistus- ja täienduskursused, mida iganes.

Võtame ette siis teise poole – kõik need, kes tahavad valla hariduselu teemal sõna sekka öelda: muhulaste arengukonverents ju tulekul, augusti keskpaiku tuleb valla hariduselu areng arutusele vallavolikogu haridus- ja kultuurikomisjonis. Et ikka laiem kõlapind oleks.

Kas pole mitte üks põhjustest, maailmamajanduse langusele näpuga näitamise tuhinas, samal ajal kui kolm alumist sõrme enda poole kookus, keerutage kaela või väänutage kätt – ühtmoodi paistab ikka, miks asjalood on praegu just sellised, nagu nad on, et oma õue harimise oleme natuke unarusse jätnud?

Kuidas muidu seletada asjaolu, et väetame ja vähendame, kaotame ja kohendame, aga tolku ei miskit. Tulemuseks on vaid see, et üha enam lapsi kaugeneb kodust ja tagasitulek on siia enamgi kui küsitav.

Muhu Lasteaed

Selle asutuse jätaksin esialgu rahule. Sügisest alates 50 last, enam-vähem võrdsetes vanuselistes rühmades – kõva sõna, eriti viimaste aastate tendentse arvestades. Muhu mehed – murumütsid pähe ja rauad taas tulle, jätkake samas vaimus, mis muud!

Kunagi, koos direktori Senta Roomiga kooli juurdeehitust planeerides, punnitasime plaanides välja 245 õpilast. Tänane reaalsus on see, et eelolevat õppeaastat alustab koolis 114 õpilast, neist 12 – esimeses klassis.

Mis me siis teeme? Alla saja lapse see kool enam ei eksisteeri, kuna see on nii projekteeritud - vahemikus 100-250 õpilasele. Kas paneme põhikooli kinni, hakkame lapsi solgutama teiste valdade vahet, kuhu sinnagi, ainult Orissaare, ja avame Muhus hoopis uhke nimega Muhu Ühisgümnaasiumi, või mis?

Üheks võimalikuks teeks on, kui lapsed kaovad kui muti auku, panna täiskasvanud elanikkond taas õppima. Arvutiasjanduse, e-õppe ja muu kaasaegse värginduse võidukäigu ajastul ei ole see enam kaugeltki taevast võetud idee. Ja vajadust õppimise järele, ükskõik mis astmel ja valdkonnas, on kui palju, ka teised lähemad vallad ei peaks seda paljuku. Aga kas see on ainus lahendus?

Orissaare Gümnaasium

Nii mõnigi kaunishing, isegi Muhus endas, ei näe gümnaasiumiosa võimalikus lahutamises ja Kuressaarde kolimises, uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse, praegu küll eelnõuna, valguses üldse mingit probleemi – sõita tuleb nagunii, vaieldav hariduse kõrgem kvaliteet ja laiema valikuvõimalused pealegi. Ka linnaisad-emad on kahe käega selle poolt – mida rohkem õpilasi, seda rasvasem leem. Aga võib-olla on Tallinna, Tartu jt linnade eliitkoolides tase veelgi kõrgem, sokutame nad siis juba sinna, tuttav tee kõrghariduse jätkamisel?

Viimase kümne aasta jooksul on

Orissaare Gümnaasiumi lõpetanud 90 Muhust pärit õpilast. Vaatame eelkõige, kui palju see Kuressaare vahet tuuritamise lapsevanematele maksma läheb? Kui Orissaarest käib valdav osa õpilasi siiski iga päev kodus, sooduspiletiga pealegi, siis Kuressaarest jääb selleks vaid teoreetiline võimalus, kui õppimisele ka tahetakse tähelepanu pöörata. Tuleb omaette elamine muretseda, sest ühiselamukohti napib niigi. Ja vaevalt see kõhutäide ja muu nasvärkki nädalaks ajaks kaasa võetakse, kulud ikka suuremad kui kodus käies. Kui peres on mitu õpilast, siis on kulud ka vastavalt suuremad.

Ega uus seadus ka aamen kirikus ei ole. Hiiumaa näite põhjal, hea tahtmise korral võidakse ka erandeid teha. Aga selleks peab vaeva nägema, seljad kokku panema. Kellele meil siis loota on? Eelkõige Orissaarele endale, Põidegi ehk tuleks lisaks, abiks seegi. Leisi – vaevalt, kui kaob gümnaasiumiosa Orissaarest, siis ka keskkooliosa Leisist, pigem seisab ta enda eest, Laimjala – nii ja naa, Valjalast pole mõtet rääkida.

Kuhu me paneme Muhust pärit õpetajad, kes gümnaasiumis tarkust andmas käivad, neid pole küll palju, ent ikkagi?

Ja kuhu jääb siis see paljukiidetud muhulase identiteet, kui me omad lapsed üle Maadevahejõe õ-tähe järele saadame? Kaob niigi, titlete. Aga sellele tuleb vastu seista, võimalikult kaua, üksikud vastupidised näited on pigem erandiks kui reeglilik. Nõmmkülast Liivale saamisega tikk tegemist, saati siis Kuressaarde ja tagasi.

Sellised mõtted siis, mitte kohe vastuvaidlemiseks, aga arutamiseks ja heade ideede väljasõelumiseks. Vastus neile küsimustele leida tuleb, mida varem, seda parem.

Hants Kipper

Noortekeskuste suvepäevad

Noored koos Katre Vahteriga käisid Eesti Avatud Noortekeskuste suvepäevadel Kopro Talus Viljandimaal. 28.-30. juunini oli seal kohal 135 noort ja 53 noorsootöötajat, kes esindasid kokku 33 noortekeskust üle kogu Eesti.

Suvepäevi toetasid Kodanikeühiskonna Sihtkapital, Haridus- ja teadusministeerium ja Hasartmängumaksu Nõukogu.

Vt www.ank.ee

Muhu noored Erlich Vahter ja Henry Lember kirjutasid mälestusi neist päevadest. Henry:

“Kopro talus Viljandimaal oli väga vägev. Esimese päeva paintballi sõda oli väga lahe ja adrenaliini pakkuv mäng. Teisipäeva murumängus olid ka väga naljarohked ja lahedad. Minu arust kõige lahedamad alad olid pimevolle ja sumo. Veel seal oli igasuguseid maastikumänge ja sai minna ka

kanuutama ja ujuma.”

Erlich: “Iga päev toimusid lõbusad üritused, nii et igav ei olnud kunagi. Esimesel päeval toimus paintball, mis oli väga lahe. Paar sinikat sain ka, aga sellest pole hullu. Õhtul toimus piljarditurniir, mille võitis Henry. Kella kolme paiku saime magama. Hommikul sõime kõhud täis ja alustasime koduteed.”

Baskimaal

ehk projekti "KOGEDA VÄLISKULTUURI LÄBI NOORTEVAHETUSE" jätk 22.-30. juuni 2009

Sellest reisist kokkuvõtet tehes pean alustama ülivõrdes ehk sõnad "vapustav", "fantastiline", "suurepärase" jt on siinkohal täiesti asjakohased.

Baskimaa tervitas meid päikesepaistega, mis jäi meid saatma terveks nädalaks. Vaid ühel päeval saime tunda ka vihma-valinguid, kuid see mõjus nii loodusele kui ka meie mõnusa värskendava vahepalana.

Päevaprogrammid olid koostatud nii, et tegevust ja vaatamist jagus hommikust hiliste õhtutundideni. Ja nõnda oligi hea! Siinkohal tänaksin kohe meie suurepärasest güidi ja juhti Baskimaal – Nerea't. Nereal jagus igaks päevaks positiivsust ja energiat hommikust õhtuni.

Kokku osales reisil 17 inimest nii Saare- kui ka Muhumaalt. Selle nädala ajaga said mulle selgeks järgnevad asjad:

Baskimaa inimesed on röömsad ja jutukad, lausa saaremaise huumorisooniga, oma kodumaad ja kodujalgpallikoondist Athletic Bilbaod kalliks ja au sees pidavad, baski keelt ja Baskimaa lippu kõrgel hoidvad enamasti pruunisilmised mehed ja naised. Vanemad mehed armastavad kanda barette, mis on ka baskidele sümbolse tähendusega. Inglise keelt nad valdavalt ei valda, mistõttu oleks enne Baskimaale sõites paslik õppida selgeks kas baski või hispaania keel. Või mõlemad.

Baski noored on välisele erinevusele siiski vägagi sarnased Eesti noortega. Noored tundsid end, vaatamata mõningasele keelebarjäärile, üksteise seltsis hästi ning lahkumispäeval olid paljudel eesti ja baski noortel pisarad silmis.

Kohalikud külapoised näitasid oma ralliässa võimeid kurvilistel ja mägistel teedel kihutades; ka hobuste ja mootorastastega saadi mägiteedel hästi hakkama.

Eesti noored lükkasid aga mitmel õhtul pisikeses San Pedro asulas peo korralikult käima - tantsiti nii, et kuumaverelised baski noormehedki sellest innustust saades hakkasid muusika taktis tatsuma, tüdrukutest rääkimata.

Õiget Baskimaa toitu võib süüa lõhkemiseni. Meeldejäävamaid õhtusööke oli ühes väikeses mägiküläs, kus värskes õhus saime maitsta nii riisi, kana ja rohkete mereandidega, kui ka hõrgult küpsetatud punast paprikat ja muid isuäratavaid roogasid. Sealsamas

Baski ja Eesti noored Madariaga torni juures

söögikoha lähedal õues kasvasid ilusad kollased sidrunid, mida lahkelt ka noppida lubati. Toidu kõrvale pakuti traditsiooniliselt vett, kuid ka "kalimuchot" - jooki, mille koostisaineteks olid vein ja coca-cola.

Looduses võlusid lõpmatud küngad ja mäed, hommikune udu nende vahel ja lehmakellade helin, mis hommikuväikeses kajas ülevalt mäelt alla orgu. Üllatasid abso-

Siinkirjutaja koos Athletic Bilbao vapiloomaga.

luutselt sirged, elektriposte meenutavad eukalüptipuud, mida oli kohati mäekülgedel suurte metsade jagu. Muidugi nägime ka palme ja teisi Eestimaa mõttes eksotilisi puud ja taimi.

Meie majutuspaigaks terve Baskimaal oleku aja oli hostel ühes pisikeses külakeses nimega Txabarri, nii et kes soovis hommikuti või õhtuti Baskimaa loodusest "lisatunde" võtta, sellel oli see võimalus olemas. Supelrannad meelitasid sinisisesse merevette sukelduma ja pärast tulikuumaal liival päikesevanne võtma. Päikesest saime me kõik võetud ja paljud olid üllatunud, kui tulisoolane võib merevesi olla. Esimest korda elus nägin ka, kuidas tõusuvesi hämmastavalt kiirelt järjest suuremaid alasid enda alla võttis.

Meil avanes võimalus ka kaatriga merele sõita ning Baskimaa kaunist

rannikut mere poolt vaadata. Rannik on täis erineva kuju ja värvusega kaljurahne; ka paar lainete poolt kaljusesse uhitud koobast jäi silma.

Vaatamisväärsusi saime selle reisi jooksul näha rohkesti. Külastasime mitmeid muuseume, tegime ekskursioone linnades, saime osa baski traditsioonilisest pulmapeost; ka baski jaanipäev "San Juan" ei jäänud pidamata.

Siiski leian, et selle projekti muutsid meeldejäävaks ja kordumatuks inimesed, kellega selle nädala jooksul sai koos oldud. See oli põhiline. Kokkuvõtvalt ja lühidalt ütles ühe baski noormehe Germani lemmikfraasi laenates kogu sellele ajale tagasi vaadates lihtsalt, kuid nagu naelapea pihta: "Very beautiful!" Germani vend aga aitas mul kokku panna järgnevad baskikeelsed read:

Eskerrik asko zure arretagaitik.
- Aitäh teile kõige hea eest!

Oso atsegina izanda euskal herriko kultura eta janaria ezagutzea. - Oli tore tundma õppida baski kultuuri ja toitu.

Lagun handiak egin ditut Galdamesen. - Leidsin häid sõpru Galdamesis.

Jende indartsua ikusi dut eta gauetan atsegina izan da ilargi azpian dantzaten egotea. - Oli tore vaadata baski rammumehi ja tantsida kuuvalgel.

Espero dot euskaldunak eta estoniarrak betirako lagunak izatea. - Loodan, et eestlased ja baskid on sõbrad igavesti.

Arnek Grubnik

Tüdrukute ja poiste vahel toimus jalkamatsh

16. juulil toimus jalgpallimatsh tüdrukute ja poiste vahel.

Selleks, et poisid tüdrukutele liiga tugevad vastased ei oleks, said poisid endile spordihallist jalgade ümber raskused. Samuti oli tüdrukuid paltsil arvuliselt rohkem kui poisse.

Poolaja pikkuseks oli 20 minutit. Esimene poolaeg lõppes seisuga 2:0 poiste kasuks. Teisel poolaajal löid esimese värava tüdrukud - 1:2. Lõppseisuks kujunes 4:2 poiste kasuks. Kuid skoorist olulisem oli see, et asi sai teoks ja mängulusti jagus ka peale ametlikku matshi. Suur aitäh mängijatele ja kohtunik Tiit Uspenskile!

Platsil olid - tüdrukud: Simonee Tamm, Tiina Kirs, Anni Aavik,

Kairi Laaneväli, Kadi Kütt, Maarika Oidekivi, Sandra Süld ja Hanna Vahter; poisid: Herman Annus Oidekivi, Karl Lõbus,

Kristjan Saar, Andrus Saartok, Henry Lember, Markus Andero Grubnik, Mikk Valk, Pentty Hallikäär ja Margo.

Külasema ja „Kodukootud“: kevad 2009

Algus lk 3.

kolhoosis nagu 10-numbri niit: hommikul kontorisse, malelaud ja nupud välja, nüüd ainult probleem, kes laua teise äärde istuks (arvuteid ju veel polnud!). Sotsialismi ajal pidid oma 8 tundi tööaega ära istuma, nüüd on natuke teisiti, nõutakse ringjooksmist ka. Aga kumb on parem? Vähemalt päris vaeseid ja prügikastimehi polnud. Kõik olid abivalmid ja seda eriti külas, kus kõik koos kunagi üles kasvanud olid.

Kolhoosiminekku meenutamiseks („tähistamiseks“ oleks satiiriks öeldud, sest see polnud mingi hea sündmus taluperedele) peeti maha üks uhke näitemäng 2. mail Nautse Mihkli suures toas. Näidendi teksti oli kirjutanud Irena Tarvis ja näidendi peaosas esines kolhoosiesimehena Ivo Maripuu. Kontroll kõrgemalt poolt oli ka kohal ning Roosi pani kõik ettepanekud kenasti kirja. Seal oli ikka üsna suur inimestevägi koosolekule kokku aetud, mõni ka uudishimust tulnud. Mõni uus kolhoosnik võeti vastu ja mõned viinaviskajad olid väljaviskamise ääre peal, aga parem ikka sees kui väljas ja eksinud lubasid end parandada. Eks naised olid ikka nende raskemate tööde peal, mis loomapidamine endaga kaasa toob, põllutöö juures aitasid mehed ka niipalju kaasa, et tuhlis kevadel maha saaks, kui kõige lootustandvam kalapüügiaeg selleks ajaks läbi oli saanud.

Nautse Mihkli õue peal esines ka tanstuansambel „Kodukootud“ omaküla muusika- ja lauluansambli saatel. Eriti suurt elevust auditooriumi seas tekitasid segarühma tantsud, kust kalurid ka osa võtsid. Ilm oli väga ilus ja soosis esinejaid ja vaatajaid. Viimaseid oli tõesti ka väljastpoolt Muhu kokku tulnud.

Ei möödunud kaht nädalatki, kui „Kodukootud“ sättisid end mandrile, Hanilasse esinema. Jällegi vedas ilmaga ja külalislahkus koha peal jääb esinejatele kauaks meelde. Seal said esinejad ka oma esimesed päikesepõletused näole või näo ühele poolele.

„Kodukootute“ populaarsus on selleks kevadeks kasvanud juba selliseks, et ei jõua enam kõiki esinemiskutseid vastu võtta, aga kui mõni aja (mitte aia) -auk peaks kuskilt koitma, küll siis vanad võlad ka tasutakse.

Etteastete kunstiline juht Mall Noormets on leidnud aega kõik esinemised kaasa käia, ilma temata

jääks vist asi küll katki. Aga on ka teisi võtmeisikuid, nagu Koidu Väino oma pilliga, iga kord väljas.

Kaldu ranna merepäevad said ka muhulaste poolt läbi käidud ja vaatajaskond rohkearvuline. Ilmataat vaatas asjale soodsas pilguga. Miks kogu aeg ilmast rääkida? Aga sellepärast, et Koguvus Smuuli muuseumis pidi esinemine üsna kitsaste seinte vahel toimuma, sest vihma kallas nagu oavarrest (13. juunil).

Muhu elanikel (olenemata rahvusest: soomlased jne) on juba üsna hea ettekujutus, mis kvaliteeti „Kodukootute“ käest nõutakse, kui „jäuramit“ pole kaasas, siis märgitakse see kutsujate poolt kohe miinusena ära (nagu Paenase Tõnisel esinemise puhul).

Paenase Tõnisel olid kuulajateks soome rahvusest puhkajad. Talus on ka oma muuseumiruum, mis kujutab endast vanadest, enne kolhoosi ja kolhoosiaegsetest esemetest näitusetuba. Eespool jäi rääkimata uuest Smuulile pühendatud näitusest Koguvus ja samas ka väga vanade, kuid hästi säilinud muhu tikitud tekkide ja rahvariite püsinäitusest.

Tamse kool on koht, kus on käinud iga Külasema pere lapsed. Sel aastal möödus 90 aastat kooli

asutamisest 1919. aastal. Kool tegutses aastani 1975. Praeguseks on endine mõisamaja rahuldavas seisundis (st katus ei lase enam läbi). Restaureerimistööd võiks muidugi jätkata, et saal veel nägusam oleks. 21. juunil peeti külavanema Hele Lehari eestvedamisel kooli aastapäeva. Avati mälestustahvel. Põhikõnelejateks olid Silja Günberg, Helju Pallas ja koolis üles kasvanud Ada Tuulik (Aer). Viimasel võttis oma kodust (mis asus koolimajas) rääkimine silmas märjaks. Austati ka kooli endisi õpetajaid, kellega veel kokku on võimalik saada, Helve Saartoki ja Emilie Keinastit.

Kaugetest aegadest õpilased Juku ja Jutta Külasema külast jõudsid ka enne peo lõppu kohale, ranitsad ja kotid kaasas, rakulka ja kriidid sees. Tee oli ju pikk (3 km) ja vahepeal sai vareseid ka lasta. Maasikad polnud küll veel valmis. Eks selle tee peal juhtus muudki huvitavat. Linnalapsel pole tavaliselt looduselähedasi koolitee mälestusi kuskilt võtta, aga eks seal ole jälle teised peibutised (poed, jäätis, kommid, limonaad). Seda aga juba uuemal ajal.

Juta oli korralik tüdruk, lugemine juba enne kooli selge, arvutamistest rääkimata. Juku tuli ikka kooli õppima, milleks siis enne kodus

vaeva näha? Kooli võeti vanal ajal kõik lapsed vastu, olenemata vanusest, kes millal käima sai hakata, siis tuligi. Koolist sai ka teed võileiva kõrvale, ei muud. Võileib tuli ise kodust kaasa võtta. Esimeses klassis võis ka viis aastat käia, selle aja peale ehk ikka lugemine ja kirjutamine selgeks said. Kui ei, polnud ka lugu, töökäsi oli kodus nagunii vaja.

Ennesõjaaegseid Külasemast kooliskäijaid (1919-1940) oli kokkutulekul ka kohal (nagu Salme Põldemaa jt).

„Kodukootud“ esinesid Tamse kooli aastapäeva pidustustel täisprogrammiga ja noored, st viimased Tamse kooli õpilased, esinesid oma humoorika tantsuetekandega. Pidu jätkus piknikuga.

23. juuniks Hellamaa jaanitulel oli „Kodukootutele“ planeeritud 10-minutine etteaste. Esitati kolm tantsu: „Peiu jälil“, „Reilender“ ja „Tuustep“.

24. juunil toimus Külasema küla jaanituli, kus lauluansambli read veelgi täienesid küla uusasukate ja ka omaküla elanike näol, kes seni polnud ajapuudusel isetegevusest osa võtta saanud.

Piia Tint
Külasema Koosi

Tuustep Tamse koolimajas.